

višja in popolnejša je duša, ki nima nedostatkov kakor telo in ne njegovih mej, pač pa veliko sil in zmožnostij, s katerimi deluje tudi čutno s telesom, poleg tega še nečutno v mišljenju.

Torej se opiramo na trdno in jasno opazovanje, ko pravimo, da je človek bitje dveh substancij, ki sta pa najtrdneje sklenjeni v prirodno in bistveno celoto, tako, da izvira vse delovanje iz jednega vira. Telo ne deluje brez duše, duša pa ne brez telesa.

O vsem tem, kar smo povedali, prepriča se prav lahko, kdor dobro opazuje samega sebe in premišljuje brez predsodkov. Mnogi nasprotniki, ne samo materijalisti, tudi idealisti nam očitajo, da ne razlagamo človeka jednotno;

hvalijo pa sami sebe, da razlagajo našo naravo kot popolnoma jednotno bitje. — Na to odgovarjamo, da moramo razlagati po resnici, po istini, to je najprej potrebno v znanstvu; z zahtevami, da naj se razlaga kaka stvar ravno tako in taka, dela se preiskovanju sila in s tem se nikdar ne pride do resnice.

Ko modroslovec tako razlaga človeško naravo, sme biti tem mirnejši, čim večje število ljudij je, ki misli jednako s preprosto pametjo, kakor on znanstveno. In to število ljudij je tako ogromno, da lahko rečemo: vse človeštvo tako misli, in to najbolj potrjuje naš nauk.

(Dalje)

Arabeske.

(Zložil E. Gangl.)

Wohl mag es im Leben
Der Fälle geben . . .

Mirza-Schaffy.

1. Slikar.

S čopičem, s paleto v roki
Spet sedi pred belim platnom —
In začne . . . Na barvo barva . . .
Slika raste pod rokó.

Kaj li vidim? . . . Za gorami
Svita se v jutranji zarji,
S cvetjem zemlja je odeta,
Spredej je ob cesti križ.

In pod križem nekdo v žali
Zatopljen v molitev plaka,
Na obrazu še se kaže
Groznega obupa sled.

Nič ne vzdrami ga! Priroda
Koplje se v kristalni rosi,
Čujem, kot da bi po vejah
Ptički pevali zares.

On pa moli . . . Oh, ponoči
Blazen je besnel okolo,
Žalost mu srce je trla,
Jad mu dušo je moril.

Roko že je nase dvignil,
Da končal bi to življenje,
Pa zazrl je križ ob cesti
In omahnil pred Bogá . . .

In zdaj moli, in zdaj moli . . .
Svita se v jutranji zarji,
Dan rodil se je prirodi,
Dan se njemu je rodil!

2. Vrata.

O, kakó so težka vrata!
Glej, skopuh za njimi biva,
Za železjem in za ključi
Lačen svoje novce skriva.

Druga vrata pa so lahka:
Tu ima zavetje svoje
Lahkoživost in brezskrbnost —
Pije se ob nji in poje!

Tretja vrata v mirno hišo
Poštenjakovo držijo:
V tihem domu, v tihi sreči
Dobri tu ljudje živijo.

Zadnji je brez vrat — sirota!
Stopa on do kljuke tuje
In na gorkem kje predremlje,
Če kdo njega prošnjo čuje.

A nekoč bo skozi vrata
Vsa vstopila žena bela:
Smrt bo prišla, smrt odšla
In življenje s sabo vzela!

3. Kaj ste?

Kaj, zvezde, ste, recite — kaj?
 Ob mraku vaša luč zasije,
 Po bedni zemlji se prelije —
 Kaj ste, rad vedel bi tedaj!
 „Mé žarki božjega očesa
 Vsevidni smo, ko pride noč:
 Tja zremo, kjer se pno nebesa,
 V palače in pod krove koč,
 Kjer moli se, ko pôkoj pride,
 Kjer beden lega človek spat,
 Kjer dostikrat trpinu vzide
 V snu smrtnem dan na veke zlat!
 Mé žarki božjega očesa
 Vsevidni smo . . . Kaj zremo še?

Kakó bridkost srcé pretresa,
 Kakó ob žali človek mrè,
 Kakó boji noči se tihe
 Na postelji bolnik solzan,
 Ponesemo neštete vzdihe
 K Bogú v nebeški dom krasan.
 Kakó srcé se s srcem spaja,
 To zremo mé neštetokrat,
 Kakó zla moč v človeku vstaja,
 Da s silo gre nad brata brat.
 In zremo tudi časih grehe,
 Kakó izginja čut in sram,
 Kakó brez upa, brez utehe
 Morilec svoj je človek — sam!“

4. Plemstvo.

Kje je tvoje plemstvo, narod moj,
 Plemstvo, tvoja čast in pônos tvoj?
 Kje so vitezi, ki te branili
 In za prava tvoja se borili?

O, kakó je tekla naša kri!
 Mnogi tam junak slovenski spi . . .
 Zemljo ljubil je, boril se zanjo,
 Končno je k počitku legel vanjo.

Ti brez plemstva si, slovenski rod,
 Koča ti je grad, ti si gospod
 Oni zemlji, ki si zanjo svoje
 Sine zveste ti pošiljal v boje.

Ti si se poplemenitil sam,
 Dom junakov je tvoj tesni hram,
 V njem poštenje in resnica biva
 In ljubezen za domovje živa.

Tvoje plemstvo je ponos in čast,
 Srčnost in odločnost tvoja last,
 Grb tvoj je značaj in moštvo zdravo,
 Sam priboril si ime in slavo!

5. V svetišču.

Skozi okna solnce lije
 V božji hram svoj zlati žar,
 Ali lepši ogenj čuva
 Pozlačeni nam oltar.

Solnce bode ugasnilo,
 Božji hram razpade kdaj —
 Plamen pa resnice večne
 Svetil bode vekomaj.

Sovražne sile.

(Zgodovinska slika. — Spisal dr. Jos. Gruden.)

(Konec.)

IV.

V svoji dvorani je sedel Domicijan. Visoke stene so bile obložene s svetlikom, da se je zrcalil vsak giblje v njihovi gladini. Cesar jih je bil dal napraviti, ker je povsod slutil zaroto

in izdajstvo. — Krščanstvo se mu je zdelo kakor grozna erinija, ki mu je posegla z maščevalno roko v rodbino in ga pregnjala v lastni hiši.

Iz Palestine je ukazal pripeljati potomce onega Mesije, ki se je bil neki razglasil za velikega

kakor je bilo tukaj. Naše življenje in delovanje se tamkaj še mnogo izpopolni in povzdigne; saj hrepeni naša narava po tem, da bi bila čim dalje popolnejša in boljša. To njeno hrepenenje se prav izpolni šele po smrti.

Dalje pa ne sega naše trdno modrosloavno znanje, tu začenja verski nauk, ki nas poučuje o naši bodočnosti po smrti.

Tako je življenje naše duše, kratko narisano in razkazano. Veda ima tukaj bogato polje, na katerem preiskuje in dobiva trdnih resnic. In nujno je potrebno, da se nauki o človeku očistijo zmot sedanje dobe in da se človeštvu pokaže njegova prava narava in istinita osoda.

(Dalje.)

Arabeske.

(Zložil E. Gangl.)

6. Meč.

Bil v muzeju sem . . . Na steni
Videl sem v nožnici meč,
O junaku, ki ga nosil,
Pa sedaj ni sluha več . . .

Vekov sto moj duh prepluje:
Šira pred menoj raván —
Čete si stojé nasproti,
Boj uname se strašán.

Vidim ga: junak na konju
Meč z močno vihti rokó,
Glej, pod njim življenje gasne:
Glava pade za glavó.

Sto življenj cvetočih mine,
Zemlja pije vročo kri . . .
V tuji krvi, v svoji krvi
Naš junak sam obleži!

Bojni se vihar poleže,
Grob izkopljejo, v pokoj
Položé junake mrtve,
Meče odnesó s seboj.

Vekov sto za tem je prešlo . . .
Zdaj visi v muzeju meč,
O junaku, o mrličih
Pa sledú ni danes več.

7. Zvon.

Tam nekje v daljavi temni
Zvon odmeva mi glasan . . .
Morda meni, morda tebi
Že naznanja zadnji dan.

Le naj vstane dan poslednji,
Saj mirú se ne bojim:
Dam srcé mu nepokojno
In spomine svoje ž njim.

8. Okna.

Palačo videl sem ponosno,
Visoka okna, steklo jasno,
Po oknih so visele težke
Preproge z zlatom tkane krasno.

In videl hišo sem meščana,
Ki zadovoljen v nji prebiva,
In svetla okna beli zastor
V umetne gube spet zakriva.

In prišel sem naposled h koči,
Ki siromak v nji solze lije —
Glej, okna tesna, zaprašena
Popír z razbitim steklom krije.

In vendar skozi vsa ta okna
Iz sobe v jeden svet se gleda:
Razkošje prvo, potlej sreča,
Pri zadnjih zre bridkost in beda.

9. Pesnik.

V sobi spet sedi za mizo . . . In natančneje pogleda
 Predse del je list popirja, V njega suho, blede lice;
 Da napisal nanj bi pesem, Mraz mu preletí po udih . . .
 Ki zvení mu v duše dnu . . . Oh, spoznal je ta obraz!

Pesem hoče napisati Saj ni dolgo še od takrat,
 O pokoju, tihi sreči, Ko je bil mladenič srečen,
 Ki objema dušo njemu, Poln pobožnosti in vzorov,
 Kadar v sobi sam sedi. Za vse dobro, lepo vnet.

Takrat mu je dobro, mehko: Pa so vzore zamorili
 Zunaj burno je življenje, In ljubezni se smijali,
 On je sam ob knjigah svojih, Ki jo v srcu nosil vročem —
 In spomini sladki ž njim. Kriv je svet, da zdaj je tak!

To bo lepa nova pesem! Gleda pesnik skozi okno . . .
 Rádosti in zadovoljstva, In pred njim se svet razgrinja:
 Ki doma je v srcu srečnem, Zre življenje, zre borjenje,
 Ona jasni bo izraz. Žalost zre in bol in skrb.

Kdor nesrečnih bo jo čital, Vidi jezo, strast, sovraštvo
 Duh se razjasni otožni, In nasilstvo in brezsrdnost,
 Kdor veselih bo jo slušal, Brez vesti in brez sočutja
 Kri mu v žilah zakípi . . . Zre pred sabo svet — ljudi.

Skozi okno zdaj pogleda — Solze vidi, glad, uboštvo,
 Kaj li vidi? . . . Tam po cesti, Gleda znoj, krvave žulje,
 Ko še poldne ni zvonilo, Zre razkošje in pohotnost —
 Nekdo vinjen ziblje se. Zre človeštvo pred seboj . . .

Zgrudi se na stol in roko
 Na oči pritiska mokre.
 Ni iz duše pesmi lepe,
 Solze močijo popir.

10. Zvezdi.

Kaj ne, zvezda jasna na svodu nebeškem, Odmeva mi tajno glas v srcu skrivnosten:
 Saj moja si zvezda, moja le ti? Kaj samo nesrečo zreš pred seboj?
 Ko gledam te, da po oblakih tvoj žarek Na nebu gorí luč zvezdam od vekov,
 Nezgodo mi piše, to se mi zdi. A malo je mari tek žitja jim tvoj!

Pijančev sin.

(Povest. — Spisal Ivan M.)

I.

Solnce je stalo prav nizko na obzorju. Bližal se je lep pomladni večer.

Dunajski Prater je mrgolel pisanega ljudstva. Krasne toalete, rožni, pomladno-sveži obrazi, tiho šepetanje, glasno govorjenje, zvonki smehi — vse se je mešalo v ta mnogovrstni prizor. Umetne gredice polne najrazličnejših cvetic,

visoka, ravnokar ozelenela drevesa in nad njimi blede-modro nebo, kako mično se druží umetnost z naravo! — Od vseh strani je udarjala izprehajalcem godba na ušesa. Res bujno življenje je v Praturu. — Med krasno gospodo izprehajajočo se v kratkih, merjenih korakih, med hruščem, ki ga je provzročalo ljudstvo, je stopal visokorastel mladenič. Njegova pre-

rek, in to hitro, brez cincanja. Nekoč sem bil jaz takoj drugi na vrsti. Kar vroče mi je postalo. Kaj naj povem? Prišla mi je pametna misel: skoro vsak večer so se namreč čudili, zakaj nič ne večerjam (kakor veš radi želodčne bolezni!); no, da jim sapo zaprem, izrekel sem slovesno narodni pregovor: kratka večerja — dolgo življenje. Rešil sem se! — Ob drugi priliki sproži baron to-le misel: vsakdo povej, katera oseba starega zakona mu je najbolj všeč? Pa smo odgovarjali, vsa razna imena so spravili na dan.

Jaz sem tedaj imenoval Nabuhodonozorja. Na vprašanje, zakaj mi je tako všeč, sem povedal naravnost, da zato, ker je Jude odpeljal v sužnost! — Sedaj smo pa sužnji mi kristijanje! Suženj tudi jaz — a samo štirinajst dniš, slišiš, samo še štirinajst dniš, zakaj vsaka reč samo nekaj časa traja, je rekel Kranjec, ki je Francoza zibal, kakor sem Ti menda že jedenkrat zabičeval.

Ko se vrnem v Ljubljano, sporočim Ti takoj!

Ivan.

Arabeske.

(Zložil E. Gangl.)

11. Dve čaši.

Z grmečim glasom, jezno govori
Kralj v svojih modrih svetovalcev zbori:
„V verigah preživi naj svoje dni,
Za težke grehe v ječi se pokôri!
Bil brat mi je, a brat mi ni zdaj več;
Če se razsrjenost mi ne ublaži,
Še glavo bo položil mi pod meč
On, ki se hlinil je in služil láži!
Kdo bi si mislil, da bo kdaj tako?
Na ustnah smeh, prijaznost in odkritost,
Hinavstvo v srcu, podlost, kačja zvitost;
Méd na jeziku in zvestost v besedi,
A v mislih strup, sovraštvo je samó;
Iskreči mu, prihlinjeni pogledi,
A v duši peklo mu leži temno.“

Rad svetovalec sivi bi govoril . . .

„O, mólči mi! Ne veš-li, kaj je storil?
Ščuval je ljudstvo zvesto proti meni,
Da vzdigne se, kraljevo strl oblast,
Da vzide potlej dan mu zaželeni,
Ko nosil krono, žezlo bo in čast!
Gojil sem gada si na prsih jaz,
Ki sem zaupal vse mu, vse verjel —
A vem: varljiv človeški je obraz,
Dvomiti nad resnico sem začel,
Zatrl nakane sem! In žive dni
Za svoje grehe v ječi se pokôri!“

Oddahne kralj se, tajno zašumi
Beseda za besedo v svetlem zbori . . .

Počasi sivi svetovalec zdaj
Odide . . . V resni misli mu globoki
Počiva duša, ko dospe nazaj . . .
Dve polni čaši nese h kralju v roki.

Steklena prva je, a druga zlata,
Nakita čaša dragega bogata.
In stopi predenj in tako mu dé:
„O, bil si varan, kralj! Nezvestnik kleti
Ubežal tvoji ostri ni osveti.
In to me veseli! Zatorej v tem
Svečanem hipu, ko je zlo končano,
V prisegi ključem Bogu, tebi dem,
Da bodemo služili ti udano.
Nebo te naj živi do poznih let,
Blaginjo siplji Bog na rodni svet!“

In prime kralj vzradoščen zlato čašo:
„Bog čuj te, stavec, živi družbo vašo!“

Naguba svetovalec čelo resno,
Na pol udano in na pol slovesno
Pripogne h kralju s kupo se stekleno.
Ko zmoči ustna kralj, oko ognjeno
Zablisne v jezi, zazvení po tleh
V tem hipu zlata čaša . . . Tajen smeh
Po velem licu starcu preleti . . .
„Kaj storil si? — Pijačo to pij ti!
Kaj kralju vode nosiš v kupi zlati?“

„Pa to bi vzela, tu vince se smehljá ti!
Dejal sem večkrat že, kralj svetli moj:
Ljudi po vrednosti notranji sodi,
Prijatelj in zaveznik njemu bodi,
Ki ti v dejanjih je prijatelj tvoj.
Besedam, licu nikdar ne verjêmi,
Hinavec le je človek preprijazen.
Kralj jasni — naj ne plaši te bojazen —
Tu vince je, to mojo čašo vzêmi!“

Nasmehne kralj se, rujno vince pije:
„Resnica sama naj na veke žije!“

Če spomin preselja
V tisto dobo Minko,
Ko je Tine hodil
K njej na četrtinko?

Pa jo vzdrami Minko
Glas, ropot drčanja:
V mesto se peljata
Tine in županja:

„Dobro jutro, Minka“,
Tine jo pozdravi,
„Kaj pa premišljuješ
In stojiš tu v travi?“

„Bog daj! Prala bodem;
Pa kdor hitro hodi,
Mora odpočiti,
Zdravo ni brž k vodi.“

Voz zdrči po cesti,
Minka zre za njima,
S solznimi očesi
Sama sebi kima:

„Reva jaz nesrečna,
In moj čudni oče!
Tine je oženjen,
Drugi pa me noče.

Lahko bi vozila
Zdaj se kot županja;
Zdaj pa se o sreči
Komaj mi še sanja.“

Pa pristopi Minka
K vodi in izpira,
Iz očij debele
Solze si otira.

Ves čas pri potoci,
Ves čas, kar je prala,
Minka je ihtela,
Ves čas je jokala.

In ko ide k domu,
Celo pot se joče,
In doma utehe
Najti ni mogoče.

Star berač k Puranu
Večkrat se oglasi,
On jo le tolaži
Tožno Minko včasih:

„Minka, nič ne jokaj,
Kdo te bo utešil!
Vsak trpeti mora,
Kdor se je pregrešil.“

Arabeske.

(Zložil E. Gangl.)

14. Misli.

Misli moje, ve ste mi zaklad
Lastne sodbe, lastnega spoznanja,
V vas zatapljam sto- se, tisočkrat
V hipih sreče, v hipih žalovanja.

Jasne zdaj ste, kakor solnčni dan,
Temne zdaj, kot so noči mrakovi,
O bodočnosti ste sen cvetan,
Prešlih mojih dnij ste ve grobovi.

Če mi v prsih zabetesni vihar,
Speče ve se v duši prebudite;
Če blaginje me obsine žar,
V pesmi se takrat mi oglasite.

Zveste spremljevalke ste povsod,
Še takrat, ko noč me bo zakrila,
Ko me ponesó na zadnji pot,
Dvigne k sodbi vas nevidna sila.

15. Pobožnost.

V molitev sklenjene roké,
Na licu mladem duša jasna . . .
Ko zrem te, pravi mi srcé,
Da živa si molitev glasna.

Nebo se nad teboj odpira,
Utrinja tam se zlati žar
In polje k zemlji in obstira
Glavíco tebi, srečna stvar.

Pokleknil bi ob tebi sam,
Srcé se bi mi zatopilo
V molitev verno, in to znam,
Da svojo žal bi pozabilo.

A v strahu mi trepeče duša,
Da bi prebudil te iz sna,
Ki tvoje bitje ga okuša,
Ki v njem ti žije duša vsa.

Kadàr odmoliš, potlej jaz
K Bogú srce povzdignem svoje:
O, Bog, pretekli meni čas,
Pobožnost daj mladosti moje!

Arabeske.

(Zložil E. Gangl.)

16. Ob mesečini.

Na zemljo mesec jasno seva,
Zasniva v sanje jo tedaj:
Na nji živita Adam, Eva,
Odeva jo prvotni raj.

A potlej težko čuti pezo,
Da ji zamaja se tečaj:
Občuti bol in skrb in jezo
Človeštva, kakoršno je zdaj.

In zemljo tretji sen prešine:
Razpada svet na vekomaj,
Nad črne, večne pa temine
Razgrinja se prvotni raj!

17. V kletki.

Kaj ti je, drobna ptičica?
Otožna si, v kletko zaprta —
Glej vendar zlato solnčece,
Glej kras cvetočega vrta!

„Kaj hoče pač pogled mi ta!
Če gledam to zelenje,
Če zrem prejasni solnčni žar
Iz kletke jaz nesrečna stvar,
Srcé brezkončna mi bol navdá,
Navdá me žal, koprnenje.“

18. Zvečer.

Na duši leži mi žalost,
Oh, žalost tako globoka!
V večerno molitev rahlo
Z rokó se mi sklepa roka.

In vidim, kako za gorámi
Dan gasne v noči črni . . .
In vzkliknem: Oh, tudi meni
Dan, črna noč, zagrni!

19. Mir.

Končan je boj in sklenjen mir . . .
Srcé miruje moje,
Kot mrtvece na bojnem polju
Zrem speče želje svoje.

O, hud je bil ta dušni boj!
Glas vstal je v prsih meni:
„Srce oprostí blagih čustev,
Ljubezni ga zaklení!

Upihni hrepenenja žar,
Po vzorih koprnenje
Končaj, pozabi in uživaj
Razkošje in življenje!

Le nagni kupo — pij! Napij
Sokú se, ki omami
Možgane, misli, voljo, čute
V sladkosti, strasti sami!

Na prodaj naj ljubezen bo
In moštvo in značajnost!
Beséda — nič! Neumnost sama
Zvestobe le je vstrajnost!“

In že sem hotel . . . Boj končan . . .
Srcé miruje moje,
Kot mrtvece na bojnem polju
Zrem želje speče svoje.